

Llibre científic: millora dintre de la gravetat

El llibre científic sempre ha estat relegat a un segon pla dins del món de la literatura. El llenguatge enrevessat a les seues pàgines o la dificultat general dels autors per explicar les teories de forma clara per als lectors han conduït a l'automarginació d'aquesta forma literària. Ara però, editorials i diferents propostes tracten de millorar la situació.

En obrir el llibre es desplega la rèplica d'una piràmide egípcia. Dintre d'aquesta, una reproducció de l'estàtua de la Llibertat permet de comparar les grandàries de tots dos monuments. A les pàgines següents hi trobem ulleres per a visió en relleu, daus i altres elements. Es tracta de la *Carpeta de matemàtiques* editada per Destino, un llibre d'estil atractiu i desbordant.

Ja ens agradaria que l'exuberància d'aquest llibre de matemàtiques fos un símbol de l'estat del llibre científic en català. Magrat això, el llibre científic continua essent un dels parents pobres del nostre món literari. Tanmateix, seria injust no reconèixer que aquest diagnòstic, invariable des de fa anys, ha d'anar acompanyat d'un cert optimisme i que un metge es veuria obligat a dir que el malalt ha millorat, dintre de la gravetat.

El llibre científic pateix dels mals de l'assaig en general. En la nostra llengua, les vendes de l'assaig són prou baixes perquè els editors s'ho repensin —i els autors probablement també. Tret de casos especials, sigui per l'autor, pel tema o per les circumstàncies, les vendes d'assaig són massa baixes per llençar-se a editar títols alegrement. I com que el llibre científic no deixa de ser un cas particular dintre de l'assaig i la ciència encara pateix certes reticències dintre del nostre món cultural, es dedueix que la seva situació no és gaire galdosa.

Seguim sense poder llegir en català els darrers títols científics que ocupen llocs rellevants de vendes a altres països i que també es vénen força en castellà al nostre. El cas peculiar que fa pocs anys va protagonitzar la *Història del temps*, de Hawking, editada per Crítica, no s'ha repetit. En català no

podem llegir ni Gould, ni Dawkins, ni Penrose, ni Sagan, ni Testart, per dir alguns autors d'èxit segur. Com a resultat, alguns debats no estrictament científics, sinó intel·lectuals en el sentit ampli —la intel·ligència artificial, l'impacte social de les noves tecnologies o els reptes ètics de la moderna biologia— pràcticament no apareixen en català.

• • •

El llibre científic continua essent un dels parents pobres del nostre món literari. Tanmateix, seria injust no reconèixer que aquest diagnòstic, invariable des de fa anys, ha d'anar acompanyat d'un cert optimisme."

• • •

Tot i així, en els darrers anys hi ha hagut algunes experiències per promoure el llibre científic. I com que gairebé no s'han traduït autors de fora, hi ha hagut un efecte positiu: s'ha donat la veu a autors del país. La Magrana, amb "L'Esparver Ciència", va tenir la gosadia d'encetar una col·lecció de llibre científic. I el balanç que en fa no és gens dolent. Cosina de la ben di-

fosa "L'Esparver Llegir", aquella pateix encara certa manca de difusió a les escoles. Però tot i així, llibres com els d'Isaac Asimov, la història de la física i de la química de Rosmorduc i d'altres han tingut una difusió més que notable. Comptant uns quaderns de treball, més didàctics i que no han tingut l'èxit esperat, la col·lecció té ja una vintena de títols. I com que la situació era la que era, és probable que La Magrana s'hagi convertit, amb aquests títols i alguns que té a d'altres col·leccions, en l'editorial catalana amb més llibres de divulgació científica en el seu catàleg.

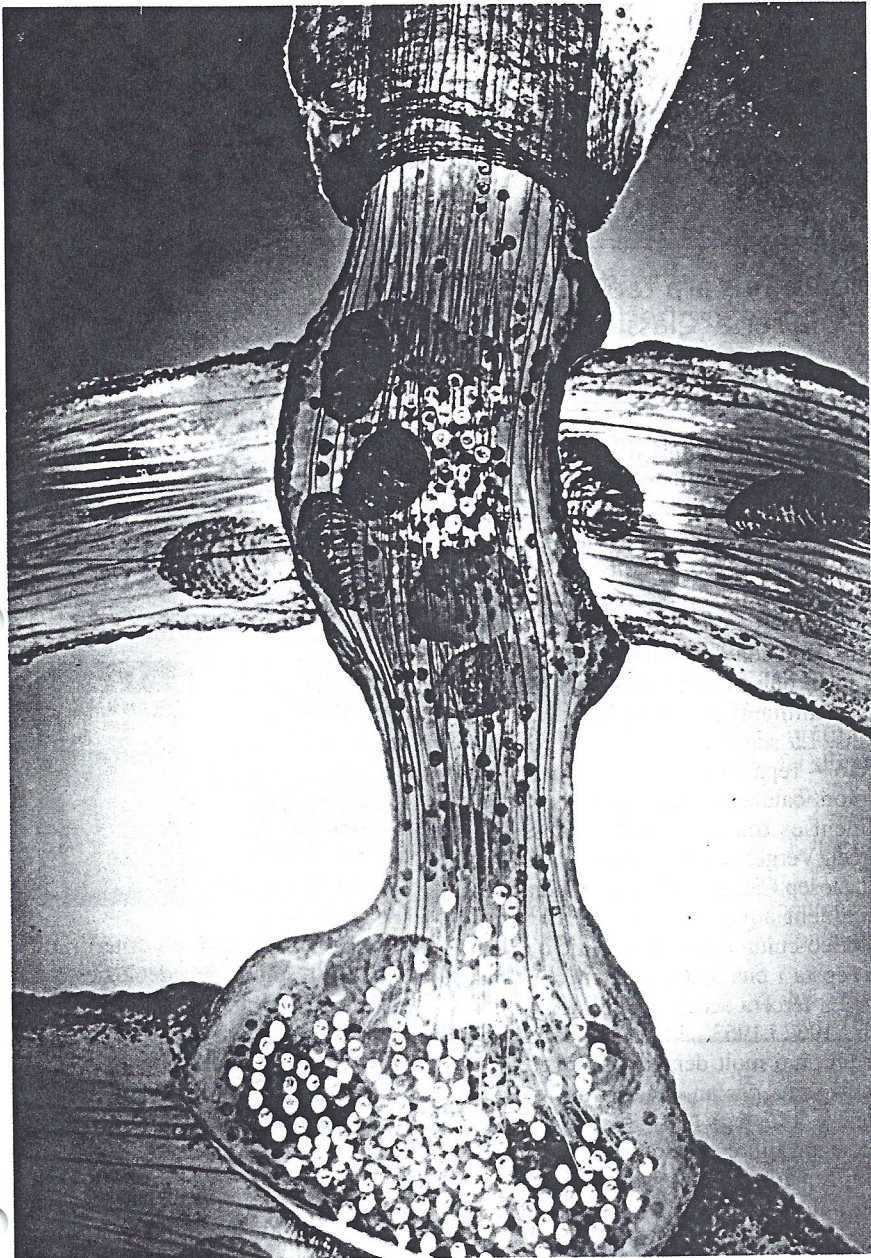
Sortosament, hi ha altres editorials que volen anar pel mateix camí. Empúries va iniciar fa un temps una col·lecció en col·laboració amb la Universitat de les Illes Balears. Després del gruixut i atractiu *Els paradigmes perduts*, no en sabem res més, tot i que cal esperar que arribin nous títols.

I parlant de col·laboració entre editorials i universitats, Edicions Bromera ha començat també una col·lecció de llibres de ciència. S'anomena "Sense fronteres" i s'obre amb un llibre sobre el cervell. En aquest cas, la col·laboració és amb la Universitat de València, amb qui l'editorial d'Alzira i l'Ajuntament de la ciutat han creat també el Premi Europeu de Divulgació Científica. És curiós que un país amb pocs llibres de ciència editats hagi promogut un certamen continental. En tot cas, sembla bon senyal quant a les intencions.

També cal destacar la tasca callada però contínua de mossèn Francesc Nicolau i Pous, que continua recollint en llibres els seus articles de ciència a *Catalunya Cristiana*. L'últim dels volums editat és una visió històrica i descriptiva dels elements químics.

ARXIU

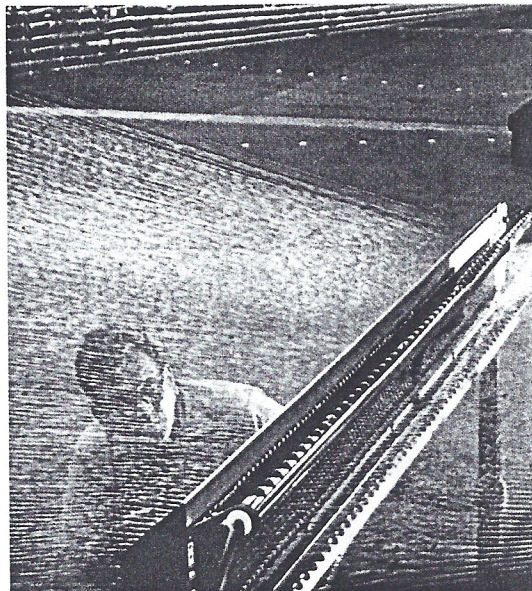
Fa pocs anys, pretendre ressenyar cada setmana un llibre de ciència, tal com volfem fer en aquestes pàgines, requeria estar atent a totes les guies sobre la natura que poguessin publicar-se o buscar referents científics en obres diverses. Avui, no seria fàcil trobar una cinquantena de títols, però el volum publicat ja permetria repetir amb més tranquil·litat l'experiència de la ressenya setmanal. Ara bé, a part de les col·leccions que hem esmentat i de títols solts a altres editorials —Edicions 62, Proa, Enciclopèdia Catalana o La Campana, per exemple— tampoc no aniríem sobrats d'obres.

Per suplir les mancances editorials,

alguns volums de distribució més restringida fan la seva aportació. Són títols com els editats per l'Institut d'Estudis Catalans, que recullen conferències o cursets i ofereixen textos atractius. també és el cas de la col·lecció que edita l'Associació-Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya. Finalment, el Centre Unesco de Catalunya és, potser, l'únic que cada any ens ofereix un dels llibres més difosos arreu del món: l'estat del món, el diagnòstic anual del Worldwatch Institute.

Però en tot cas aquestes aportacions no eliminen una de les mancances evidents del sector: no oferir alguns dels títols més venuts, best-sellers, i cri-

ARXIU

A l'esquerra, neurones intercanviant energia química i elèctrica. Dalt, polímers.

daners d'autors internacionals de renom.

Sortint de l'àmbit més divulgatiu, també cal destacar que les mancances en llibres de text són menors. La Biblioteca Universitària d'Enciclopèdia Catalana ofereix ja un cert nombre de títols importants, alguns dels quals s'aparten de l'objectiu purament docent i permeten una lectura més àgil.

Finalment, hi ha les aportacions purament literàries, però que per la visió àmplia dels autors incideixen d'una forma o altra en la temàtica científica. Aquest seria el cas de l'assaig sobre *Temps obert* de Pedroló, que Antoni Munné-Jordà va editar no fa gaire. L'obra ofereix una visió interdisciplinària amb referències al món científic. I també ha aparegut la novel·la curta *Francina i la providència*. L'autora, Rosa Fabregat, ja havia incidit en la ficció científica amb obres com *Embrió humà ultracongelat núm. F-77* o *Pel camí de l'arbre de la vida*. Ara el cas dels embrions sobrats, procedents de fertilització *in vitro*, s'uneix al del sacerdoti femení i el celibat per reflexionar en forma de ficció sobre aquests temes ben actuals. Són obres que, si més no, ajuden a suplir la manca de reflexió i debat sobre l'impacte social i cultural de la ciència. Una manca poc disculpable i gens beneficiosa en una societat moderna. **Xavier Duran**